

**Історичні аспекти та особливості формування бюджету як основного
фінансового плану країни**

Бабич Людмила Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту
Національного транспортного університету, Україна, 01010, м. Київ,
вул. Омеляновича-Павленка, 1, babich_ludmila@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0003-1602-929X>

Горобінська Ірина Владиславівна

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту
Національного транспортного університету, Україна, 01010, м. Київ,
вул. Омеляновича-Павленка, 1, irynavladuslavivna@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-9670-7198>

Назаренко Ярослава Ярославівна

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту
Національного транспортного університету, Україна, 01010, м. Київ,
вул. Омеляновича-Павленка, 1, iaroslavanazarenko@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-2343-6988>

Наконечна Світлана Анатоліївна

старший викладач кафедри фінансів, обліку і аудиту Національного
транспортного університету, Україна, 01010, м. Київ, вул. Омеляновича-
Павленка, 1, Rudenkova@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-0507-4116>

Гуцалюк Олена Ігорівна

старший викладач кафедри фінансів, обліку і аудиту Національного
транспортного університету, Україна, 01010, м. Київ, вул. Омеляновича-
Павленка, 1, sheptynova_lena@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-7435-116X>

Прийнято: 18.04.2025 | Опубліковано: 29.04.2025

Анотація. Статтю присвячено аналізу історичних аспектів формування бюджету як основного фінансового плану країни. **Метою** дослідження є окреслення концептуальних засад щодо формування планових параметрів бюджету як основного фінансового плану у повоєнний період розвитку економіки України. В ході дослідження використано **методи:** методи загального і конкретного, метод пізнання, методи індукції та дедукції при узагальненні засад становлення та історичного розвитку бюджетної системи України та економічних основ формування бюджетів різних рівнів; методи аналізу і синтезу, статистичних групувань при оцінці формування загального і спеціального фондів державного і місцевих бюджетів. **Результати:** здійснено систематизацію етапів становлення бюджетної системи України з часу існування Київської Русі до сучасного періоду з виділенням позитивних та негативних моментів. Проаналізовано обсяги та структуру загального та спеціального фондів державного і місцевих бюджетів України впродовж 2015-2024 років. Окреслено характерні особливості сучасного етапу формування бюджету України. В умовах сьогодення виділено додаткові характерні ознаки бюджету: за організаційною структурою – провідна ланка у сфері публічних фінансів; за способом формування – дієвий метод перерозподілу певної частини фінансових ресурсів країни; за політичним призначенням – кінцевий фінансовий результат щодо компромісу представницьких органів влади та політичних сил стосовно затвердження фінансового плану країни. **Висновки:** доходи бюджету країни можна формувати двома шляхами: через доходи або

через видатки та кредитування зведеного бюджету. Перший варіант вважається дієвим в непростих економічних умовах сьогодення, а другий може стати більш прийнятним та ефективним при налагодженні партнерської взаємодії з провідними світовими корпоративними компаніями у створенні спільного фінансового базису в напрямку формування ресурсних передумов для здійснення через видатки бюджетів соціальних зрушень у реалізації передбачених бюджетних програм в контексті досягнення цілей сталого економічного розвитку України.

Ключові слова: бюджет, фінансовий план, фінансове планування, історичний розвиток, доходи бюджету, видатки бюджету, податкові надходження, бюджетне планування.

Historical aspects and features of budget formation as the country's main financial plan

Babych Lyudmyla

Ph.D. Economics, Associate Professor of the Department of Finance,
Accounting and Audit, National Transport University, Ukraine, 01010, Kyiv, 1
Omelyanovicha-Pavlenka street, babich_ludmila@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0003-1602-929X>

Gorobinska Iryna

Ph.D. Economics, Associate Professor of the Department of Finance,
Accounting and Audit, National Transport University, Ukraine, 01010, Kyiv, 1
Omelyanovicha-Pavlenka street, irynavladuslavivna@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-9670-7198>

Nazarenko Iaroslava

Ph.D. Economics, Associate Professor of the Department of Finance,
Accounting and Audit, National Transport University, Ukraine, 01010, Kyiv, 1
Omelyanovicha-Pavlenka street, iaroslavanazarenko@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-2343-6988>

Nakonechna Svitlana

Senior Lecturer of the Department of Finance, Accounting and Audit, National
Transport University, Ukraine, 01010, Kyiv, 1 Omelyanovicha-Pavlenka street,
Rudenkova@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-0507-4116>

Hutsaliuk Olena

Senior Lecturer of the Department of Finance, Accounting and Audit, National
Transport University, Ukraine, 01010, Kyiv, 1 Omelyanovicha-Pavlenka street,
sheptynova_lena@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-7435-116X>

Abstract. *The article examines the historical aspects of budget formation as the primary financial plan for the country. The study **aims** to outline the conceptual framework for establishing the planned parameters of the budget as the key financial plan during the post-war period of Ukraine's economic development. The **methods** used in the study are: methods of general and specific, method of cognition, methods of induction and deduction in generalising the principles of formation and historical development of the budget system of Ukraine and economic foundations of formation of budgets of different levels; methods of analysis and synthesis, statistical groupings in assessing the formation of general and special funds of the State and local budgets. The **results** outline the stages of Ukraine's budgetary system development, from the era of Kyiv Rus to the present. Both positive and negative aspects are highlighted. The analysis includes the volumes and structure of the general and special funds of the state and local budgets of Ukraine for the years 2015 to 2024. Additionally, the author describes the key characteristics of the current stage of budget formation in*

*Ukraine. In today's environment, additional characteristics of the budget are identified: by its organisational structure, it is the leading link in the field of public finance; by the method of formation, it is an effective method of redistributing a certain part of the country's financial resources; by its political purpose, it is the final financial result of a compromise between representative authorities and political forces regarding the approval of the country's financial plan. **Conclusions:** The country's budget revenues can be generated in two ways: through income from revenues and expenditures, or through borrowing, while considering debt obligations and the size of the budget deficit. The first option is viewed as more effective given today's challenging economic conditions. The second option may become more viable and effective by fostering partnerships with leading global corporations to establish a common financial foundation. This approach can create the necessary resources to implement social changes and achieve the goals of sustainable economic development in Ukraine through budget expenditures.*

Keywords: *budget, financial plan, financial planning, historical development, budget revenues, budget expenditures, tax revenues, budget planning.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах суспільного розвитку бюджет розглядається як система економічних відносин, виникнення і реалізація яких безпосередньо пов'язується з формуванням та використанням грошових коштів централізованих фондів, що за обсягами та функціональними призначеннями є визначальними у загальних фінансових ресурсах країни. Враховуючи, що зведений бюджет є узагальненим віддзеркаленням основних показників бюджетної системи країни, законодавчо врегульоване та послідовне його формування у складі публічних фінансів з урахуванням аспектів історичного досвіду вимагає додаткового осмислення процесів розробки і збалансування прогнозних бюджетних параметрів наступних періодів в умовах повоєнної відбудови вітчизняної економіки. Саме тому формування реалістичних показників зведеного бюджету слід вважати головним фінансовим базисом у подальшому забезпеченні сталого суспільного розвитку України. В цьому

аспекті залишаються актуальними питання щодо подальших пошуків досконалих, адаптованих до нових економічних умов, бюджетних засобів у формуванні в системі бюджетного процесу реалістичних і збалансованих планових показників бюджетів України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення питань щодо науково-теоретичних засад розробки бюджету країни в контексті еволюційного становлення та історичного розвитку разом із формуванням бюджетного законодавства проводились в ряді наукових праць, зокрема, такими фахівцями, як Гречан А.П. [4], Варналій З.С. [6], Вдовічен А., Чорновол А., Табенська Ю. [7], Лебідь Г.А., Лисяк Л.В. [10], Малиняк Б. [12], Нікітішин А.О., Пасічний М.Д. [14], Радіонов Ю.Д. [16], Тарасюк М. [17], Чугунов І.Я. [18].

Податкові аспекти бюджетного планування та фіскальну роль податкових надходжень у формуванні доходів бюджету досліджували такі вчені: Вінницька О.А. [8], Глущенко О.В., Хмельков А.В., Дячек О.Ю., Бабаєв В.Ю., Громов С.О. [9], Левандівський О.Т., Баланюк І.Ф., Сас Л.С., Смушак М.В., Гаврик О.Ю. [11], Мединська Т.В., Боднарюк І.Л., Ногінова Н.М., Бартко М.Т. [13]. Пріоритетам розвитку бюджетно-податкової політики і фінансової системи України в цілому в умовах євроінтеграційних процесів присвятили свої праці Богдан Т. [5], Гриценко Л.Л., Боярко І.М., Васильєва Т.А. [15] та інші.

Проте, визнання об'єктивних передумов щодо складання обґрунтованих на основі досконалих методів та звітних статистичних даних для окреслення прийнятних, відповідно до очікуваних перетворень в економіці держави, макропропорцій, як чинників формування планованих обсягів бюджетних фондів країни та визначення напрямів ефективного їх використання, вимагає подальших наукових досліджень стосовно створення адаптованих до сучасного економічного стану та перспективних економічних зрушень нових підходів у складанні основного фінансового плану країни.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. З огляду на ускладнення існуючих в управлінні публічними фінансами організаційних процесів, виникає потреба у проведенні глибинних наукових досліджень, що

ставлять за мету системне вдосконалення розробки бюджету країни в напрямку осмислення та обґрунтування нових, згідно вимог часу, наукових підходів щодо практичного їх застосування у повоєнні часи для реалізації комплексу завдань і заходів в системі ефективного бюджетного планування і прогнозування, що є актуальними і невідкладними завданнями в контексті створення базису для забезпечення сталого розвитку суспільства.

В результаті дослідження авторами здійснено систематизацію етапів становлення бюджетної системи України з часу існування Київської Русі до теперішнього періоду, виділено актуальні в умовах сьогодення додаткові характерні ознаки бюджету, а також окреслено нові вимоги та основні особливості сучасного етапу формування бюджету України.

Формування цілей статті. Мета роботи полягає в окресленні концептуальних засад щодо формування планових параметрів бюджету як основного фінансового плану у повоєнний період розвитку економіки України. Сформована мета зумовила виконання наступних завдань: вивчення історичних аспектів формування засад бюджетної політики, аналіз показників обсягу і структури бюджетів України, окреслення перспектив бюджетного планування.

Виклад основного матеріалу. Згідно чинного бюджетного законодавства України бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду. При цьому, до бюджетів місцевого самоврядування відносяться бюджети сільських, селищних, міських територіальних громад, а також бюджети районів у містах [1]. Такий підхід в основах побудови бюджету враховує, що його вертикальна структура відповідає структурі бюджетного устрою. До того ж бюджет, як фінансовий план, характеризується певним складом доходів, видатків та кредитування, фінансування бюджету і боргу, які в комплексі відображають фінансово-економічну діяльність держави.

Проте, перш, ніж бюджет став формуватись як головний фінансовий план, впродовж тривалого історичного періоду він розглядався як законодавчо

прийнятий документ у вигляді кошторису доходів і витрат держави, тому поступово, разом із змінами форми складання та деталізації джерел наповнення бюджету, еволюційно змінювались і погляди щодо сутнісного визначення цієї об'єктивної та важливої в економічному розвитку країни категорії.

Історично визнається, що перші спроби формування на території України окремих бюджетів стосуються часів Київської Русі, коли надходження до князівської казни могли мати і форму данини, що сплачувалась князю переможеними ним племенами, і податей, які справлялися з населення залежно від кількості дворів, тобто так званих димів. Принагідно, у добу Київської Русі осіб, які збирали податі, називали данниками, або старшинами.

Надалі у XVI ст. Запорізьке козацтво набуло самостійної державності, що налагодила дипломатичні відносини з низкою країн Європи, у Запорізькій Січі на той час формувалась загальна військова скарбниця, до якої надходили доходи переважно від рибних промислів, скотарства, полювання. Видатки передбачались на військове спорядження, будівництво укріплень, монастирів, утримання закладів для старих воїнів, дипломатичних місій, тощо.

У середині XVII ст. після підписання договору про військову взаємодтримку з московією ще майже півстоліття поспіль Україна зберігала всі атрибути державності, тобто водночас і відносну самостійність у формуванні ресурсного забезпечення. Та на початку наступного століття уряд імперської країни почав стягувати у своє розпорядження значні суми коштів козацтва, тому саме у XVIII ст. розпочався довготривалий період, коли Україна примусово мала вносити до імперії понад чверті свого національного доходу.

Не можна не відзначити, що впродовж 1918-1922 років становлення України, як самостійної держави, робилися перші спроби щодо створення власного бюджету і бюджетної системи, але з причин військових утисків тодішньої більшовицької армії такі спроби не мали успіху, а тому як про державну незалежність, так і про свій окремий бюджет, вже не йшлося.

З утворенням наприкінці 1922 року Союзу РСР почався наступний етап бюджетних відносин, коли Українська РСР поряд з іншими республіками

входила окремою часткою до бюджетної системи СРСР, однак демократичних прав на формування і затвердження власного бюджету все ж не мала.

Більш суттєві зміни в системі бюджетних відносин стосовно України відбулися, коли у грудні 1990 року був прийнятий Закон УРСР «Про бюджетну систему Української РСР», згідно до якого була визначена структура бюджетної системи Української РСР, що складалась з республіканського та місцевих бюджетів. Історичне значення цього закону, що був чинним і в перші періоди після проголошення державної незалежності, полягає в тому, що саме відповідно до його положень і був прийнятий на 1992 рік перший в Україні бюджет, який Верховна Рада затвердила Законом України «Про Державний бюджет України на 1992 рік». З того часу і до 1995 року поступово вносились лише окремі законодавчі зміни щодо формування бюджетів.

Значним кроком в удосконаленні формування бюджету країни стало прийняття Закону України «Про бюджетну систему України» від 29 червня 1995 року. Цей закон закріпив фундаментальні засади організації державних фінансів, дав визначення ланкам бюджетної системи, окресливши призначення і роль кожної з них. В законі був визначений перелік доходів і витрат кожного з видів бюджетів, а також перелік прав і обов'язків різних гілок влади щодо бюджетного процесу. А сукупність всіх бюджетів, що на той час входили до складу бюджетної системи, було визначено як зведений бюджет України.

Загальновідомо, що важливим і визначальним підґрунтям у формуванні бюджету і бюджетної системи України є відповідні положення Конституції України, що була проголошена та затверджена Верховною Радою України 28 червня 1996 року. Подальше ж відтворення і деталізацію, визначених у Конституції положень відображено у Бюджетному кодексі України, прийнятому 21 червня 2001 року, та в значній мірі оновленому – у зв'язку з внесенням, переважно в останні роки ряду змін та доповнень. Склад бюджетного законодавства визначено у ст. 4 Бюджетного кодексу України [1].

Головним призначенням бюджету держави є забезпечення – на засадах ефективного перерозподілу через доходи зведеного бюджету валового

внутрішнього продукту – необхідними фінансовими ресурсами основних суспільних потреб через надання коштами бюджетних видатків соціально-економічних послуг у відповідному бюджетному періоді.

Водночас, не можна не враховувати, і це важливо, що чинна бюджетна класифікація, яка символізує єдине систематизоване згрупування доходів, видатків, кредитування, фінансування бюджету, боргу відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів, уможлиблює оцінювання складу та структури всіх частин бюджету. Також заслуговує на увагу, що законодавчо і на практиці бюджет в Україні, починаючи ще з 2000 року, може складатися за загальним і спеціальним фондами. Нині загальний бюджетний фонд використовується на загальнодержавні цілі, а спеціальний фонд, має заздалегідь визначені напрями цільового використання.

Динаміка розподілу бюджетів України за загальним і спеціальним фондами представлена у таблиці 1.

Таблиця 1

Обсяги та структура державного та місцевих бюджетів України за загальним та спеціальним фондами у 2015-2024 рр.*

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Обсяги, млрд грн										
Доходи державного бюджету, у т.ч.:	534,6	616,3	793,4	928,1	998,3	1076	1296,9	1787,4	2672,0	3122,7
загальний фонд	503,8	574,7	698,4	833,6	879,8	877,6	1084,1	1491,1	1663,1	2177,0
спеціальний фонд	30,9	41,6	95	94,5	118,5	198,4	212,8	296,3	1008,9	945,7
Видатки державного бюджету, у т.ч.:	576,8	684,9	839,5	985,9	1075,1	1288,1	1491,2	2705,4	4014,4	4486,7
загальний фонд	544,6	642,6	757,5	884,2	953	1099,2	1260	2411,1	3034,2	3490,8
спеціальний фонд	32,2	42,3	81,9	101,7	122,2	188,9	231,2	294,3	980,2	995,9
Доходи місцевих бюджетів, у т.ч.:	294,5	366,1	502,1	562,4	560,5	471,5	580,7	555,1	652,6	679,5
загальний фонд	273,8	342	464,5	532,9	519,5	426,0	502,0	527,0	590,5	628,5
спеціальний фонд	20,7	24,1	37,6	29,6	41,0	45,5	78,7	28,1	62,1	51,0
Структура, %										
Доходи державного бюджету, у т.ч.:	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
загальний фонд	94,2	93,3	88,0	89,8	88,1	81,6	83,6	83,4	62,2	69,7
спеціальний фонд	5,8	6,7	12,0	10,2	11,9	18,4	16,4	16,6	37,8	30,3
Видатки державного	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

бюджету, у т.ч.:										
загальний фонд	94,4	93,8	90,2	89,7	88,6	85,3	84,5	89,1	75,6	77,8
спеціальний фонд	5,6	6,2	9,8	10,3	11,4	14,7	15,5	10,9	24,4	22,2
Доходи місцевих бюджетів, у т.ч.:										
загальний фонд	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
спеціальний фонд	93,0	93,4	92,5	94,8	92,7	90,3	86,5	94,9	90,5	92,5
	7,0	6,6	7,5	5,3	7,3	9,7	13,5	5,1	9,5	7,5

* - з урахуванням міжбюджетних трансферті

Джерело: побудовано за даними Міністерства фінансів України

Як видно із таблиці 1, перевага віддається коштам, що проходять через загальний фонд як державного, так і місцевих бюджетів. Проте, не можна не зазначити, що застосування згідно класифікації поділу статей бюджету на загальний і спеціальний фонди, має велике значення, адже дозволяє оцінювати бюджетні видатки за джерелами їхнього покриття через складники доходної частини бюджету і, разом з тим, дає змогу проводити дослідження щодо особливостей формування видатків, які забезпечуються відповідними джерелами щодо їх покриття.

Характерною особливістю сучасного формування бюджету України на провідних стадіях бюджетного процесу є те, що всі його складники мають бути оптимально, виходячи із ресурсного забезпечення, сформовані та збалансовані за своїми параметрами. Враховуючи практику останніх періодів щодо розробки дефіцитних бюджетів, формування такого бюджету має передбачати:

1) визначення згідно Бюджетної декларації засад бюджетної політики на відповідний середньостроковий період;

2) визначення реальних за джерелами обсягів доходів;

3) оптимізацію обсягів і структури видатків та кредитування;

4) збалансування бюджету (з урахуванням боргових зобов'язань), що стає можливим реалізувати через:

- збільшення доходів шляхом введення нових податків, підвищення ставок чи розширення бази оподаткування стосовно чинних податків, розширення передумов щодо формування і використання доходів в контексті стратегічних завдань наповнення доходної частини бюджету [2];

- скорочення (збільшення) видатків пропорційно чи вибірково, виходячи з

того, які концептуальні засади щодо формування видатків бюджету закладені у Бюджетній декларації України на відповідний середньостроковий період [3];

- обрахунок перевищення видатків над доходами (з урахуванням різниці надання і повернення кредитів) та прийняття бюджетного дефіциту із встановленням згідно норм законодавства джерел щодо його покриття.

Оптимізація та збалансованість структури бюджету відображає, до певної міри, і реалістичність визначених на відповідний період орієнтирів та окремих показників бюджетної політики, як підґрунтя щодо розробки основних параметрів бюджету. Тому методи формування фінансового базису самого бюджету, його суспільне використання та здійснення відповідного збалансування з урахуванням процесів кредитування обираються вже на початку обґрунтування бюджетної політики держави. Принагідно, до основних методів, що нині використовуються при формуванні на перших стадіях бюджетного процесу бюджетних складників можна першочергово віднести нормативний, індексний, балансовий методи, метод економіко-математичного моделювання на основі формалізації кожної з статей доходів, метод структурних оцінок, програмно-цільовий метод, тощо. При доступних можливостях практичного використання всіх вказаних методів поширеного досвіду у вітчизняному застосуванні набув саме програмно-цільовий метод, який, як результат вдалого комбінування різних методів планування, дозволяє забезпечувати збалансованість бюджетних складників при формуванні проєктів бюджетів, особливо на середньостроковий період.

Проте, в повоєнний період при створенні відповідних умов стосовно нових ресурсних можливостей для економічного зростання в Україні, можна орієнтуватись, як нам видається, на переважаючу пріоритетність видатків у здійсненні збалансування головних параметрів бюджету. До того ж, в цьому контексті у наукових публікаціях останніх років актуалізуються питання системного дослідження категорії бюджетних видатків для обґрунтування розгорнутих їх можливостей при складанні та виконанні бюджету [12, 16].

Загалом же ступінь обґрунтованості основних параметрів бюджету: обсягів і структури дохідної та видаткової частин бюджету (з урахуванням відповідно передбачених завдань щодо бюджетного кредитування) їх збалансованість за показником дефіциту (профіциту) разом з визначенням джерел покриття дефіциту (напрямів використання профіциту) та з урахуванням боргових зобов'язань, в подальшому буде визнаватись новими вагомими передумовами в напрямку поступового розширення можливостей макроекономічного зростання на тлі очікуваного в найближчому часовому періоді входження в економіку України зарубіжного корпоративного сектору на тлі поглиблення фінансових відносин з першою економікою світу. Ось чому важливим постає завдання правильного вибору бюджетної концепції, а разом з тим, і побудови прийнятної для умов України моделі фінансових відносин. З огляду на це, видається, що при наявних передумовах налагодження фінансового партнерства з США щодо спільного в Україні видобутку рідкісних земельних копалин і забезпечення на цій основі на зразок вже розвинутих завдяки своєчасній їхній завдяки інвестиційним фондам фінансовій підтримці економік таких країн як, наприклад, Саудівська Аравія чи Південна Корея, ефективного для повоєнного часу фінансового базису в напрямку сталого розвитку економіки України, найбільш сприятливою можна вважати концепцію функціонального призначення фінансів. Суть цієї концепції полягає у тому, що бюджет приймається, виходячи із конкретної макроекономічної ситуації та потреби забезпечення позитивних зрушень в економіці країни. Бюджет може прийматись на будь-якій основі: дефіцитній, профіцитній, збалансованій, залежно від конкретних економічних завдань.

Отже, бюджет як основний фінансовий план країни формується через відповідний, попередньо означений за співвідношенням щодо доходів зведеного бюджету перерозподіл ВВП, у вигляді централізованого бюджетного фонду, законодавчо визначене використання грошових коштів якого спрямовується на забезпечення виконання органами державної та місцевої влади завдань і функцій протягом бюджетного періоду.

Висновки. З огляду на багатофункціональне призначення і важливу роль в економічному і соціальному розвитку, бюджет, на який нині припадає більш ніж 80 відсотків економічних відносин в системі публічних фінансів, можна, на нашу думку, в умовах сьогодення розглядати ще і за такими характерними ознаками, як: за організаційною структурою – провідна ланка у сфері публічних фінансів; за способом формування – дієвий метод перерозподілу певної частини фінансових ресурсів країни; за політичним призначенням – кінцевий фінансовий результат щодо компромісу представницьких органів влади та політичних сил стосовно затвердження фінансового плану країни.

Слід при цьому враховувати, що нині основним орієнтиром при узгодженні параметрів бюджетних надходжень та видатків можуть слугувати окреслені Бюджетною декларацією соціально-економічні цілі. Тому алгоритм формування параметрів бюджету на наступні періоди можна розглядати, на наш погляд, і як такий, що, в разі наявності необхідних фінансових можливостей, передбачає першочерговість обґрунтування орієнтовних значень суспільних видатків у відповідності із обґрунтованими соціальними стандартами (а також до цього долучатимуться кошти на бюджетне кредитування бюджету та необхідні суми на обслуговування і погашення державного боргу), і вже на цій основі далі приводяться у відповідність абсолютні виміри показника дефіциту (профіциту) бюджету та, згідно до запланованого перерозподілу номінального обсягу ВВП через бюджетну систему в контексті концептуальних підходів вибудови моделі фінансових відносин в Україні, визначаються і узгоджуються з видатками суми доходів зведеного бюджету країни.

Таким чином, доходи бюджету можна формувати двома шляхами: перший – за допомогою моделювання складників доходів та узгодження з перерозподілом валового внутрішнього продукту через дохідну частину зведеного бюджету, а другий – через видатки, що при застосуванні програмно-цільового методу складаються і розраховуються за бюджетними програмами (з включенням обсягів кредитування у плановому періоді) та при врахуванні

потреб на погашення і обслуговування державного боргу, а також і через показник дефіциту (профіциту) бюджету. Перший варіант – вже відомий і, до певної міри, вважається дієвим в непростих економічних умовах сьогодення, а другий – може стати, як нам видається, більш прийнятним і ефективним при налагодженні партнерської взаємодії з провідними у світі корпоративними структурами у створенні спільного фінансового базису в напрямку формування ресурсних передумов для здійснення через видатки бюджетів соціальних зрушень у реалізації передбачених бюджетних програм в контексті досягнення цілей сталого економічного розвитку України.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.10.2010. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Національна стратегія доходів України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 року № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf
3. Про схвалення Бюджетної декларації на 2025-2027 роки: Постанова КМУ від 28.06.24. № 751. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhhvalennia-biudzhetnoi-deklaratsii-na-20252027-roky-a751>
4. Бабич Л.М., Гречан А.П. Особливості формування бюджету в умовах воєнного стану. *Науковий журнал «Автомобільні дороги і дорожнє будівництво»*. К.: НТУ, 2023. Вип. 113.2. С. 193-201.
5. Богдан Т. Оновлення системи фіскальних правил в Європейському Союзі та перспективи їх реформування в Україні. *Фінанси України*. 2023. № 1. С. 48-64.
6. Варналій З.С. Бюджетна стратегія України: формування в умовах посилення євроінтеграційних процесів. *Фінанси України*. 2016. № 6. С.124-127.
7. Вдовічен А., Чорновол А., Табенська Ю. Бюджетне планування в умовах інституційних перетворень. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2021. № 1. С. 90-100.

8. Вінницька О.А. Податкові надходження в системі доходів державного бюджету України. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: Економічні науки.* 2023. № 3. С. 24-29.

9. Глущенко О.В., Хмельков А.В., Дячек О.Ю., Бабаєв В.Ю., Громов С.О. Цифрові технології управління публічними фінансами: податковий аспект. *Ефективна економіка.* 2024. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2024_3_13

10. Лебідь Г.А., Лисяк Л.В. Бюджетно-податкова політика формування доходів бюджету: акцент на механізмі трансфертного ціноутворення. *Інвестиції: практика та досвід.* 2024. № 7. С. 60-65.

11. Левандівський О.Т., Баланюк І.Ф., Сас Л.С., Смушак М.В., Гаврик О.Ю. Управління податковими надходженнями до бюджету територіальних громад в умовах децентралізації. *Ефективна економіка.* 2024. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2024_3_10

12. Малиняк Богдан Бюджетні видатки: еволюція вчення про зміст та теоретико-прагматичне обґрунтування сутності. *Світ фінансів.* № 4 (81). 2024. С. 36-49.

13. Мединська Т.В., Боднарюк І.Л., Ногінова Н.М., Бартко М.Т. Фіскальна роль непрямого оподаткування у формуванні доходів бюджету держави. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Економіка.* 2024. № 32. С. 102-108.

14. Нікітішин А.О., Пасічний М.Д. Методологічні положення щодо зміцнення податкової та бюджетної безпеки держави *Ефективна економіка.* 2024. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2024_4_7

15. Пріоритети розвитку фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів: монографія / Л.Л. Гриценко, І.М. Боярко, Т.А. Васильєва та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук Л.Л. Гриценко. Суми: Сумський державний університет. 2021. 379 с.

16. Радіонов Ю.Д. Формування видатків бюджету: монографія. Київ. Національний торгово-економічний університет, 2019. 616 с. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjIxNw==/81c68db00274ebc1628abeb4d3c5eee2.pdf>

17. Тарасюк М. Бюджетне планування в Україні. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2018. № 2. С. 19-31.
18. Чугунов І.Я. Бюджетна стратегія суспільного розвитку: монографія Київ. Національний торгово-економічний університет. 2021. 532 с. URL: <http://doi.org/10.31617/m.knute.2021-109>